

Den 6. internationale Historikerkongres i Oslo.

14.—18. August 1928.

I 1900 afholdtes i Paris en Kongres for sammenlignende Historie og i 1903 den første almindelige internationale Historikerkongres. I den følgende Tid mødtes Historikerne 1908 i Berlin og 1913 i London. Den 4. Kongres var bestemt til St. Petersborg i 1918, men blev forhindret ved Verdenskrigen, den 5. — men ufuldstændige — Kongres afholdtes i Bruxelles i 1923.

Selv paa Møderne inden 1914 havde de nationale Mod-sætninger øvet deres Virkning. Paa Berlinerkongressen, som samlede næsten 2000 Deltagere, beskæftigede man sig i høj Grad med det uheldige Forhold, at kun ganske enkelte Franskmænd gav Møde. I 1923 var Mindet om det store Sammenstød saa levende, at Centralmagternes Historikere blev holdt udenfor. Fra adskillige af de neutrale Lande, f. Eks. Sverige og Danmark, mødte næsten ingen. Alle erkendte, at denne Stilling var uholdbar. Baade forud for og under Bruxelles-Mødet førtes en Række Forhandlinger, som havde til Formaal at muliggøre en Samvirken mellem alle Landes Historikere. Den officielle norske Repræsentant, Professor Halvdan Koht mødte, efter Aftale med nordiske Kaldsfæller, ligefrem med den Opgave at arbejde hen til, at den næste Kongres fik en almindelig international Karakter, og overbragte Indbydelsen til dens Afholdelse i Oslo. Tanken støttedes særlig af engelske og amerikanske Forskere. Kongressens Bureau, ledet af Belgieren Henri

Pirene og suppleret med Halvdan Koht og Østrigeren A. Dopsch arbejdede videre med Sagen og forberedte Organisationen af en fast international Historikerkomité, som ikke alene skulde tilrettelægge de store Kongresser, men tillige samle de forskellige Landes Historikere om større Fællesforetagender af praktisk Betydning for deres Videnskab. Som tidligere omtalt her i Tidsskriftet¹, førte disse Bestræbelser — i Maj 1926 — til Dannelsen af Comité international des sciences historiques.

Efter Komitéens Beslutning og under dens Auspicer holdtes derefter 14.—18. August 1928 den 6. internationale Historikerkongres².

De almindelige Historikerkongresser kan antagelig nu betragtes som en fast og regelmæssig tilbagevendende Begivenhed indenfor den historiske Verden. Femaarsterminen er hidtil bleven opretholdt og vil forhaabentlig ikke blive forandret. Fra forskellig Side er der ytret Ønske om en hyppigere Sammentræden. Det store Apparat og de betydelige Udgifter vil dog sikkert stille sig i Vejen for dets Opfyldelse. De historiske Videnskabers Fremskridt er heller neppe saa hurtige og omfattende, at der er Trang til at give Forskerne forøget Lejlighed til at fremlægge og drøfte deres Resultater. Ogsaa de mange Særkongresser — Sammenkomsterne i de enkelte Lande, de nordiske Møder og Specialistkongresserne — kræver deres Tid og Plads. De store internationale Kongresser har deres Mission og gør deres Nytte. For det egentlige videnskabelige Arbejde er dog vistnok de mindre Særmøder mere frugtbare. Bestræbelserne bør derfor ledes af lige Hensyntagen til begge

¹ 9. B. V 111 ff.

² Beretninger om Mødet er hidtil fremkommet bl. a. i Svensk hist. Tidsskr. 1928: 361 ff. (ved Carl Hallendorf), i Revue des Etudes Historiques Oktbr.-Decbr. 1928 (ved Michel Lhéritier), i American historical Review Jan. 1929 (ved J. F. Jameson), i Historische Zeitschrift CXXXIX 313 (ved Reincke-Bloch), i Revue de Synthèse historique XLVI (ved Henri Berr) og i Revue historique de droit français et étranger. 1928: 441 ff. (ved Olivier Martin).

Mødeformer. Baade de almindelige Kongresser og de mere specielle vilde ganske sikkert lide Skade, om Terminen skulde blive forkortet.

Oslo-Kongressen fandt overordentlig Tilslutning. Deltagerlisten indeholdt 1060 Deltagere fra 40 Lande. I Virkeligheden gav kun 950 Møde. Højst stod selvfølgelig Norge med 273, hvoraf 81 var Studenter, som var medvirkende ved Arrangementet; derefter kom Frankrig med 132 og Tyskland med 121; fra England var der 56 og fra U. S. A. 51. Polen sendte 40, Italien 28, Sverige 30, Østrig 23 og Holland 21 Deltagere. Selv for Tyrkiet og Ægypten, Argentina, Brasilien, Chile og Uruguay, Syd-Afrika og Japan mødte der Repræsentanter. Fra Danmark kom der 34. Officielle danske Repræsentanter var Prof. Knud Fabricius (for Regeringen og Universitetet), Prof. Aage Friis (for Videnskabernes Selskab) og Dr. phil. P. Munch (for Institutet for Historie og Samfundsøkonomi). Fællestallet giver et Indtryk af Deltagelsens Omfang, de enkelte Tal et Billede af Kongressens internationale Sammensætning. Utvivlsomt var der dem blandt de forskellige Landes Deltagere, paa hvem man kan anvende Betegnelsen »Turister«. Det langt overvejende Antal var dog arbejdende Historikere. Nogen Grund til for Fremtiden at begrænse Tilgangen foreligger ikke. Ganske bortset fra, at det vilde vise sig praktisk uigennemførligt.

Programmet omfattede oprindelig ca. 450 Foredrag og Meddelelser. Adskillige faldt imidlertid bort. Virkelig holdt blev kun 307. Selvfølgelig kan det ske, at Foredragsholdere faar »lovligt« Forfald. Af og til havde man dog Indtrykket, at en Anmeldelse ikke altid var bleven betragtet som et Tilsagn, der skulde gyldig Aarsag til at frafalde. Det vil sikkert blive en fremtidig Opgave for de nationale Komitéer at gøre deres til, at Programmet kan gennemføres. Af Foredragene holdtes 160 paa Fransk, 85 paa Tysk, 45 paa Engelsk og 17 paa Italiensk. Skandinaverne delte sig nogenlunde lige- ligt. Af Danskerne talte 1 paa Fransk og 2 paa Engelsk.

Om Kongressens praktiske Tilrettelæggelse og Gennemførelse har der med Rette lydt mange Lovord. Præsidenten, Prof. Halvdan Koht og Generalsekretæren, Lektor Hakon Vigander trak det største Læs. Med Løsningen af det vanskelige Indkvarteringspørgsmaal synes der at have været almindelig Tilfredshed, over Byens Fest paa Aggershus Fæstning og navnlig over de store Udflugter rundt i Norge, som afsluttede Mødet, skal der have været idel Begejstring. Kun paa et enkelt Punkt glippede Arrangementet. I Sektionerne lededes Forhandlingerne af stadig skiftende Præsidenter. Da det var næsten umuligt at forudse, naar hver enkelt skulde træde i Funktion, passerede det, at Foredragsholderne selv maatte tage Ledelsen i deres Haand. For Tilhørerne var det en væsentligere Ulempe, at det i mange Tilfælde var umuligt at beregne Tidspunktet for de forskellige Foredrag.

En særlig Ære tilkommer Prof. Halvdan Koht for den Fasthed og Takt, Utrættelighed og Verve, hvormed han ledede Kongressens Forhandlinger, forebyggede Mislyd og fandt Vejen gennem alle Vanskeligheder.

Selvfølgelig var der Modsætninger. Andet vilde være utænkeligt. Desto stærkere maa det understreges, at man fra alle Sider viste den redeligste Vilje til at mødes i fælles Stræben og Samarbejde. I enkelte Kommentarer og Mødeberetninger er det bleven fremhævet¹, at Historikerne fra forskellige Stats- og Sproggrupper har været tilbøjelige til ved Masseopbud af Deltagere og Foredragsholdere at betone deres nationale Indsats. Mod en Kappestrid af denne Art vil der dog neppe kunne rettes begrundede Indvendinger. I det lange Løb vil alle Parter ogsaa erkende, at det ikke er Foredragenes Mængde, men Betydning og Værdi, som betinger Resultatet.

Fra en enkelt Side — i Tyskland² — er det bleven hebrejdet Kongresledelsen, at Verdenskrigens Emner — og

¹ Se f. Eks. Walter Goetz i Frankfurter Zeitung 1/6 1928 Nr. 653.

² Paul Herre: »Oslo« i »Die Kriegsschuldfrage. 1928: 1053 ff.

saa med de tyske Komitémedlemmers Tilslutning — blev udelukket fra Dagsordenen. Med fuldkommen Uret. Ganske bortset fra, at »die Kriegsschuldfrage« er et politisk Spørgsmaal — det videnskabelige Problem er Krigsaarsagerne — vil næsten alle anerkende Nødvendigheden af denne Afgørelse. Man kan beklage, at den gensidige Forstaaelse mellem Folkene endnu ikke er saa udviklet, at en Fællesforhandling om samtlige historiske Problemer er mulig. Foreløbig maa man affinde sig med dette Forhold og glæde sig over, at der er tilstrækkelig mange og store Opgaver for det internationale Samarbejde.

Kongressens første og sidste Dag optoges af store Fællesmøder med Foredrag af Historieforskningens Koryfæer og Repræsentanter for de store Nationer, Halvdan Koht, Brandi, Pirenne, Holland Rose, Dopsch og Volpe, Kidder, Pokrowsky og Zelinski, Baudrillart og Jorga. Den grundige og nøgterne Historieforskning havde sine Ordførere saavel som Dyrkerne af vidtspændende Synspunkter og Paralleler. Ogsaa en Retorik, som ellers er forladt indenfor moderne Historieforskning, fandt sin Repræsentant.

Tre af Mødedagene var forbeholdt Arbejdet i de 15 Sektioner: 1. De historiske Hjælpevidenskaber, Arkivvæsen og Tekstpublikation, 2. Arkæologi og Forhistorie, 3. og 4. Oldtidens Historie, Orienten, Grækenland og Rom, 5. Middelalderen (derunder de byzantinske Studier), 6. Europas nyere Historie, 7. Amerikas Historie, det yderste Østen og Kolonisationens Historie, 8. Religions- og Kirkehistorie, 9. Retshistorie og Statsinstitutioners Historie, 10. Økonomisk og social Historie, 11. Videnskabernes Historie og Litteraturhistorie, 12. Kunsthistorie, 13. Den historiske Metode, 14. Historieundervisningen og 15. De nordiske Folks Historie. Særlige Møder var forbeholdt Befolkningsspørgsmaal, Nationalitetsspørgsmaal, den historiske Geografi og Militærhistorie, Medicinalhistorie og Ikonografien.

Et stateligt Bind paa 404 Sider: *Resumé des communi-*

cations présentées au Congrès (Oslo 1928) giver et Indtryk af Foredragenes Mængde og brogede Indhold.

Vistnok fra alle Sider blev det erkendt, at der blev holdt for mange Foredrag. Adskillige Specialiteter kunde uden Skade være henvist til de forskellige Særkongresser, andre havde deres naturlige Plads i lokale og faglige Tidsskrifter. Selvfølgelig bør man altid hævde den videnskabelige Ytringsfrihed; sikkert er det dog, at Lederne af Fremtidens internationale Historikerkongresser — og navnlig deres nationale Hjælpekomitéer — maa tilstræbe nogen Begrænsning.

Selv for den flittigste Kongresdeltager vil det være en umulig Opgave at gøre Rede for Stævnets videnskabelige Betydning og fremhæve netop de Foredrag, som havde den største Interesse. Mødet syntes at tyde paa, at ingen Enkeltmand i Øjeblikket træder Veje, som ved Metode, Opfattelse eller Viden aabner den historiske Videnskab nye Vidder. Belgieren Pirenne og Russeren Rostovtzeff var maa- ske dem, som i særlig Grad samlede Opmærksomheden om deres Person og Forskning. Indenfor nyere europæisk Historie synes det at være Nationalitetsspørgsmaalet og de økonomisk-sociale Synspunkter, som fanger Interessen. Mange var enige om, at Hermann Onckens Foredrag: *Deutsche geistige Einflüsse in der europäischen Nationalitätensbewegung des 19. Jahrhunderts* var et af Mødets bedste.

Af danske Historikere blev der holdt Foredrag i Sektionen for Oldtidens Historie af Prof. Knud Fabricius om »Landed Property of the Hittites in the 2nd Millenary B. C. (šahḫan and luzzi), i Sektionen for historisk Metode af Dr. phil. P. Munch om »L'organisation de l'étude de l'histoire du 20e siècle«, og i Sektionen for nordisk Historie af Museumsinspektør, Dr. phil. Poul Nørlund om »The Medieval Norsemen in Greenland in the Light of the latest Danish Excavations«.

En Række »Voeux« udtrykte Sektionernes Ønsker og blev henvist til den faste Komité.

Adskillige af dem drejede sig om praktiske Spørgsmaal. Historikere fra de mindre Lande vil særlig bemærke Anmodningen om at finde Veje og Midler til at faa Bøger og Afhandlinger, oprindelig offentliggjort i de smaa Sprog-samfund, publiceret paa et Verdenssprog. Det kan tilføjes, at Komitéen allerede har taget dette Anliggende under Overvejelse. Endnu vanskeligere vil det være at faa virkeliggjort Forslaget om at tilvejebringe et »Office«, som mellem de forskellige Lande kan skaffe interesserede Forskere Oplysninger af Betydning for deres Studier. En af Resolutionerne fremdrog Spørgsmaalet om Holdbarheden af Papiret og Blækket, som anvendes i vor Tids administrative Akter, en anden krævede Reglementer fastsat for Administrationspapirernes Aflevering til Arkiverne, medens en tredje henledte Opmærksomheden paa Arkivalier, som har Betydning for Handelens og Skibsfartens Historie. Adskillige »Voeux« indeholdt Forslag om videnskabelige Fællesforetagender: Om Udforskningen og Udgivelsen af Malteserordenens Arkiver, af et Corpus philosophorum medii aevi, af Humanistkorrespondancerne og af Universitetsmatrikler. Særlige Studiekommissioner ønskedes nedsat for Tilvejebringelsen af en Bibliografi vedrørende det middelalderlige Pavedømme og for Udforskningen af det 18. Aarhundredes oplyste Enevælde, af Aarsagerne og Oprindelsen til de store Opdagelser, om Bank- og Kreditvæsenets Historie fra det 15. Aarhundrede til 1815, for Emner vedrørende den historiske Geografi og for »les phénomènes démographiques«. Literaturhistorikerne ønskede en Kommission, som skal tilvejebringe et kronologisk Repertorium og forskellige Haandbøger; Ikonograferne anbefalede ligeledes at skabe et Midtpunkt for Varetagelsen af deres Interesser. Et Par af »Ønskerne« lagde Vægt paa mere Specialisering ved Sektionsinddelingen for de fremtidige Kongresser, medens

andre i almindelige Vendinger betonedede Værdien af et intensivt internationalt Samarbejde.

Forskellige Kommissioner er i Forvejen bleven nedsat og delvis i Virksomhed: Vedrørende den internationale Komité's regelmæssige Publikationer — bl. a. et »Bibliothèque internationale d'histoire universelle et comparée« —, angaaende Historieundervisningens Indstilling overfor Videnskabens Resultater og Udrensning af nationalistisk Tendens, for Udgivelsen af Bibliografien, af Diplomater og af Forfatningslove, for en Bibliografi vedrørende den periodiske Presse, for Revisionen af kronologiske Lister og for Ikonografien. I den førstnævnte har Danmark en Repræsentant, Prof. Aage Friis, som er bleven valgt til dens Formand. Et enkelt af Kongressens Forslag er allerede bleven gennemført: Nedsættelsen af en Kommission for Udforskningen af den oplyste Enevælde. Ogsaa i denne er der et dansk Medlem: Raadstuearkivar Axel Linvald.

Forud for og efter Afslutningen af Kongressen samledes Medlemmerne af den internationale Komité til Drøftelse af dens Anliggender¹. Forhandlingerne drejede sig om de planlagte Fællesforetagender, navnlig den internationale Bibliografi og Diplomaterne. Til Mødested for Komitéens næste Sammenkomst blev fastsat Venezia (Maj 1929), medens der for 7. internationale Kongres i 1933 forelaa en Indbydelse til Varzawa, der enstemmig blev modtaget. Som Komitéens Præsident genvalgtes Halvdan Koht, medens Bureauet kom til at bestaa af Vicepræsidenterne Dembinski og Dopsch samt Medlemmerne Brandi, de Sanctis, Susta og Temperley. Som Generalsekretær genvalgtes Lhéritier, som Kasserer Waldo G. Leland.

---

¹ Jvnf. 9. R. V 530 f.

Den danske Komité for Historikernes internationale Samarbejde modtog efter Kongressens Afslutning — 26. og 27. August — en Række af Deltagerne som Gæster. 141 havde modtaget Indbydelsen. Fra Frankrig kom 70 Historikere, fra Tyskland 10. Belgien, Italien, Polen og U. S. A. mødte hver med 8 Repræsentanter, England med 6 og Østrig med 5. Den første Dag var de Ny Carlsberg Fondets Gæster ved en Reception paa Glyptoteket, hvor Museumsdirektør Fr. Poulsen gav dem Oplysning om denne Samling og dens Stifter; den følgende Dag var der arrangeret Udflugt over Bernstorff til Kronborg, Fredensborg og Frederiksborg, hvor Professor Aage Friis og Museumsdirektør, Dr. Beckett gav Vejledning og Prof. A. B. Drachmann holdt Foredrag om Carlsbergfondet og dets Betydning for dansk Videnskab, medens Museumsdirektør M. Mackeprang talte om Museets Virksomhed og derefter var Vært ved en Middag, givet af Museets Bestyrelse. Danske Talere udtrykte ved de forskellige Lejligheder Glæden over at se saa mange fremstaaende udenlandske Historikere som Landets Gæster, medens Repræsentanter for de sidste udtrykte deres Tilfredshed over i et andet af de nordiske Lande at faa Lejlighed til at fortsætte Samværet fra Oslo og betonedede Værdien af den nordiske Indsats i det internationale historiske Samarbejde.

AXEL LINVALD.